

זה השער לה' צדיקים יבואו בו

ספר

יעטה מורה

מועדים – שבועות

דרשות ומאמרים
דברי חכמה ומוסר יקרים
להורות הדרך ילכו בה מישרים
לראות בטוב ה' בארץ חיים

שנאמרו מפי

הרה"ג יעקב ברוך הכהן טראב זצ"ל

רבה דשכונת התקווה וראש ישיבת "רבנו יוסף חיים" בעיר ת"א
בן הרה"ג עזרא הכהן טראב זצוק"ל ראב"ד דמשק

נדפס פעיה"ק ירושלים תוכב"א

שנת גמ ברכות יעטה מורה לפ"ק

תוכן העניינים

מועדים

קעד	חג השבועות
קעד	תפקידו של חג השבועות
קעה	חג השבועות – חג עצרת
קעה	אחוז בכסא כבודי
קפא	הווי זהיר במצווה קלה כבחמורה
קפה	הרואה סומח בקילקולה

חג השבועות

תפקידו של חג השבועות

מגלגלין זכות ע"י זכאי וחובה ע"י חייב וכן מגלגלין זכות ליום זכאי וחובה ליום חייב, כמו שיום ט' באב היה מתחילתו יום של בכי, בשעה שהמרגלים דברו לשוה"ר על א"י, שנאי ויבכו העם בלילה הוא, ודבר זה היה בליל תשעה באב, ונקבע יום זה להיות יום בכיה לדורות, כי גם מקדש ראשון וגם מקדש שני נחרבו ביום זה, וכן נחרבה העיר הגדולה ביחד עם כל המוניה ביום אחד, גם גירוש שפניא היה בו, ולהפך מאורע טוב, מגלגל הקב"ה להביא ביום שעשו בו דבר טוב ומועיל.

החסד שנתגלה במסירות נפש כה גדולה בהצלת משה מן היאור כדאי שבאותו יום תינתן "תורת חסד" לישראל.

משה נולד בו' אדר ותצפנו אימו ג' ירחים, שמסתיימים ביום ו' סיון, ואח"כ הצילה אותו בתיח, ואחותו גרמה שאימו תניק אותו, דבר זה רומז כמו בן שהתורה היא אחות האדם כמאמר שהע"ה: אמור לחכמה אחותי את (משלי ז, ד).

מענין הדבר שהתורה לא גילתה לנו את טעמו של חג השבועות ומה בא לסמל כמו שהתורה כתבה לגבי פסח וסוכות, ואם תפקידו להוכיח לנו את מתן תורה מדוע התורה לא גילתה זאת בפירוש, אלא רק כתבה "וביום הביכורים בהקריבכם מנחה חדשה לח' בשבועותיכם מקרא קודש יהיה לכם כל מלאכת עבודה לא תעשו" (במדבר כח, כו).

התשובה היא, שבכוונה תחילה העלימה התורה הטעם כדי שהאדם יתייחס לתורה בכל יום כאילו עכשיו קבלה מסיני, כמאז"ל כל יום יהיו בעיניך כחדשים. (ברכות סג ע"ב)

אחד השלבים בהכנת עם ישראל לקבלת התורה היה בקשתו של הקב"ה ממשה כה תאמר לבית יעקב ותגד לבנ"י (שמות יט, ג) ודרשו חז"ל במדר"ר (פכ"ח פס"ב) בית יעקב אלו הנשים וכו'.

לומדים מבאן שמי שנתקל פעם אחת תשמש לו תקלה זו לקח לפעם אחרת להיזהר בה, שהקב"ה כביכול נכשל כשציוה לאדם הראשון על עץ הדעת ולא לחוה, ולכן עכשיו ציוה דבר ראשון לומר לבית יעקב אלו הנשים.

וכבר אמרו "אשה טובה מתנה טובה לבעלה ואשה רעה צרעת לבעלה".

והקבלה היא כ"כ קלה שרק אם "ועתה שמוע תשמעו בקולי ושמרתם את בריתי והייתם לי סגולה מכל העמים" (שמות יט, ה).

חג השבועות – חג עצרת

יש להתבונן, מפני מה נקרא חג שבועות בשם עצרת, והלא לא נזכר בתורה שם עצרת רק בשמיני עצרת שנא' "שבעת ימים תקריבו אשה לה' ביום השמיני מקרא קדש יהיה לכם והקרבתם אשה לה' עצרת היא כל מלאכת עבודה לא תעשו" (ויקרא כג, לו).

ולישב ע"ד הפשט י"ל שיש שני סוגי עבודה להקב"ה בכל חג וחג, האחד בעשית המצוה השיבת לחג, למשל בפסח אכילת מצה וכו', והשני הוא אסור עשית מלאכה, ובהג שבועות אין הדבר כן, רק במצוה אחת אנחנו עובדים להקב"ה, והיא המנעותינו מעשיית מלאכה, וע"ז נקרא בשם עצרת.

כמו שפירש"י על הפסוק "ששת ימים תאכל מצות וביום השביעי עצרת לה' אלקיך לא תעשה כל מלאכה" (דברים ט"ז ח') עצרת לה"א: "עצור עצמך מן המלאכה".

עוד י"ל, שמות החגים נקבעים בהתאם למצוות הנוהגות בהם, מחוץ לשבועות שנקבע ע"ש מצוה שכבר נגמרה והיא מצות הספירה, כמו סיום מצוה כשם שרגילין לעשות סעודת סיום מסכת (–שכבר נלמדה), אבל הוא מנהג נכון כמו שפי' רש"י על שמיני עצרת "קשה עלי פרידתכם" עצירת השמחה אצלנו בסיום המסכת, וה"ה בסיום מצות הספירה שזכה אותנו הבורא ב"ה וע"ז נקרא בשם עצרת.

פי' הרמב"ן עה"פ "מה תעירו ומה תעוררו את האהבה עד שתחפץ": כשהאדם מתעורר ליראה ולאהבה את ה' יעשה מיד כלי להתעוררות הזאת, בכך שהוא יעשה מיד איזו שהיא מצוה. כגון צדקה, למוד תורה, או כל מצוה אחרת. שאם לא כן השפע שיורד מהתעוררות הולך לטמיון.

ע"כ ההתעוררות שהיתה לישראל במעמד הר סיני במה תתלבש, הרי לא היה להם עדיין שום מצוה. המצוה היחידה היתה הנבלת ההר לבלי לנגוע בו, וע"ש זה נקרא עצרת.

עוד יש לתרץ עפ"י הסבר "העמק דבר" ע"ה: "שבעה שבועות תספור לך מהחל חרמש בקמה תחל לספור שבעה שבועות ועשית חג שבועות לה"א, מסת נדבת ירך אשר תתן כאשר יברכך ה' א. ושמתח לפני ה' אתה ובנך ובתך ועבדך ואמתך והלוי אשר בשעריך והגר והיתום והאלמנה אשר בקרבך במקום אשר יבחר ה' א לשכן שמו שם. וזכרת כי עבד היית במצרים ושמרת ועשית את החקים האלה. (דברים טז)

נצטוינו על הצדקה בחג השבועות, יותר מבשאר החגים משום אותם שרנגילים להתעבב בירושלים מפסח ועד עצרת, והבהמות שהעלו אתם לא מספיקים להם.

מה שהאריך הפסוק בלשונו "אשר בשעריך" ו"אשר בקרבך", ולא כללם יחד כמו שאמר בחג הסוכות לקמן, תי' ה' חיים ברלין בנו של הרב "העמק דבר" עפ"י מה שפסק מרן ז"ל בשו"ע או"ח סימן תקכ"ה סע"ב. "גבי צדקה גובין מחצות ביו"ט אבל לא יכריזו כדרך שמכריזין בחול, אלא גובין בצנעה ונותנים לתוך חוקם ומחלקים לכל שכונה ושכונה בפני עצמה". (כיון שאפשר בצנעה).

לכן בסוכות כלל את כולם כיון שיש שם חוה"מ, ויכריזו לקרוא נדבות בשביל כולם בפרסום, משא"כ בשבועות שהוא יו"ט כתיב אשר בקרבך, ולא מה שיש בעיר אבל הלוי אינו מקבל נדבה אלא מעשרות, לכן נותנין לו בדרך חשיבות בשעריך.

את החקים האלה. לא נתבאר מה החקים שבעצרת יותר משאר חגים. אכן לפי דברינו דחקים משמעו כ"פ כללי התורה שבהם מחוקקים את התורה ובאים לידי משפטי התלמוד עלינו לפרש כאן ג"כ, דבזה המועד ישים אל לבו לשמור ולעשות החקים האלה כאשר אז זמן מתן תורתנו, ומסוגל בזה היום שניתן בתחלה גם לדורות, להתבונן בהם ולקבלם עליו להנות בהם.

כמש"כ הרשב"א בשו"ת סימן תי"ג דכל יום מימי הבריאה פועל יותר בדבר שנתחדש בו יותר משאר ימים. והיינו דמצלינן זמן מ"ת ולא נזכר בפירוש בתורה דשבועות הוא יום מ"ת זולת בזה המקרא. מש"ה נכתב כאן בשם חג שבועות. ומצות ספירת שבועי לחוד. ולא נזכר ספירה דיומי ג"כ כמש"כ בפ' אמור.

אלא היינו כמש"כ בס' במדבר דתכלית ספירת שבועי משונה מתכלית ספירה דיומי. ושבועי מלמדנו על חובותינו להשקיע אהבתנו בו ית' ע"י עול התורה שבוה נכנסנו ככלה לחופה. ובשביל זה כינו חז"ל זה החג עצרת יע"ש.

בפרשת פנחס נאמר: "וביום הבכורים בהקריבכם מנחה חדשה לה' בשבועותיכם מקרא קדש יהיה לכם כל מלאכת עבודה לא תעשו".

בשבועותיכם ת"א בעצרתכון, מכאן רגילין כמשנה לקרוא את חג השבועות עצרת, ועדיין לא נתבאר היא התרגום תואם את המלה בשבועותיכם, אכן אחר הישוב בעיקר תיבה זו אין לו הבנה פשוטה. שנאמר שהוא מנין שבועות, והרי גם ימים נמנו ולכתוב ביומיכם. אלא ניתן ללמדנו ענין מנין הימים ומנין השבועות ושני דברים המה.

מנין הימים היה לדעת לנו, שכל ההנהגות שהקב"ה מנהיג עולמו בשבע ספירות הידועים ובצירופן בהתמזגות המדות המה מ"ש, וכ"ו ניתן בהשואה לפי מעשה התורה והמצוות שניתן בחג הקציר, אבל מנין שבועי הוא להורות לנו שבעת מתן תורה נתקשרנו עם ה' ככלה הנכנסת לחופה אשר לבד שהיא משתעבדת למעשה, עוד היא מחויבת להשקיע אהבתה אך בו. וע"ז היא סופרת שבעה ימים ביחוד בשביל זה החתן דוקא. ומטעם זה חששו בכלה יותר משום שמחויבת להשקיע את אהבתה בו שבוע ימים.

ומשו"ה אם ספרה לשמעון ובא אח"כ לוי אינה עולה עד שלא תספור מחדש ללוי, כך מחיבנו לבד מעשה המצוות עוד להשקיע אהבתנו אך אליו יתב/, ובאשר לא בקלות יכול האדם להשקיע את אהבתו בו יתב/, א"כ צוה הקב"ה למנות שבעה שבועות וע"ז התכלית נקרא חג השבועות ולא חג הימים, ללמדנו במה שעלינו להשקיע אהבתנו בו יתב/ ולהיות נעצר לפני ה'.

עוד טעם לקביעת חג השבועות כיום מתן תורה, אפשר לומר עפ"י האמור שיש מצוה בחג השבועות מסת נדבת ירך אשר תתן, יותר מבשאר החגים, לרמוז כי ביום נתנה התורה, וכדברי הנמ' בסוטה תורה תחלתה גמ"ת וסופה גמ"ת, וזה תכליתה לכן הוחרנו על היסוד אשר על ידו נתחיל לגשת אל התורה.

אחוז בכסא כבודי

אריב"ל בשעה שעלה משה למרום אמרו מלאכי השרת לפני הקב"ה רבש"ע מה לילוד אשה בינינו, אמר להן לקבל התורה בא. אמרו לפניו חמודה גנוזה שגנוזה לך תתקע"ד דורות קודם שנברא העולם, אתה מבקש ליתנה לבשר ודם, מה אנוש כי תזכרנו ובן אדם כי תפקדנו, ה' אדוננו מה אדיר שמך בכל הארץ, אשר תנה הודך על השמים.

אמר לו הקב"ה החזיר להם תשובה: אמר לפניו רבש"ע מתיירא אני שמא ישרפוני בהבל שבפיהם, אמר לו אחוז בכסא כבודי וחזור להן תשובה, (שנא' וכו').

אמר לפניו רבש"ע תורה שאתה נותן לי מה כתיב בה, אנכי ה' אלקיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים, אמר להם למצרים ירדתם, לפרעה נשתעבדתם תורה למה תהא לכם, שוב מה כתיב בה לא יהיה לך אלוקים אחרים על פני, בין עמים אתם שריוין שעובדין ע"ז, שוב מה כתיב בה זכור את יום השבת לקדשו כלום אתם עושים מלאכה שאתם צריכין שבות, שוב מה כתיב בה לא תשא, משא ומתן יש ביניכם. שוב מה כתיב בה כבד את אביך ואת אמך, אב ואם יש לכם שוב מה כתיב בה לא תרצח לא תנאף לא תגנבו, קנאה יש ביניכם יצר הרע יש ביניכם.

מיד הודו לו להקב"ה שנא' ה' אדוננו מה אדיר שמך בכל הארץ וכו'.

באגדה נפלאה זו, מתארים לנו חז"ל את המאבק הקשה שהיה למשרע"ה עם מלאכי השרת, בדרכו לקבל את התורה מידי הקב"ה.

המפרשים הקשו קושיא חזקה על מאמר זה שהיא גם מפורסמת. ונתנו עליה תשובות לא מעטות.

השאלה היא: איך המלאכים השתכנעו מדבריו של משרע"ה במה שהקשה עליהם קושיות כמעט מכל עשרת הדברות שעמד להוריד מן ההר, הרי מטענתם של המלאכים נכר שהם ידעו היטב מה כתוב בתורה, שאם לא כן מדוע הם חסים עליה כל כך להשאיר אותה נחלת העליונים.

א"כ מהו החדוש שחדש להם משרע"ה בערכה של התורה שהם שוכנעו ממנו, והודו לו להקב"ה על מעשיו.

ויש מן המפרשים שביארו כך: המלאכים בקשו שלכל הפחות ישאר בידם סודות התורה, ואת שאר חלקי הפרד"ם של התורה ימסור למשרע"ה, כי סתרי תורה לא ראויים להמסר לידי האדם שהוא מעותר לחטא כי הוא ילוד אשה – בשר ודם. כמו שהתבטאו מה לילוד אשה בינינו.

ע"ז השיב משרע"ה ואמר אי אפשר להפריד בין רזי התורה לפשט, מי שיוכה בפשט יוכה גם ברוים, וכך היא האמת שיש בעם ישראל ב"ה כל ארבעת חלקי הפרד"ם וכו'.

והחיסון שיש לאדם בעשית חטא, בא על תקונו בעשיית תשובה המרוממת את האדם עד לכסא הכבוד, בחינת במקום שבעלי תשובה עומדים אין צדיקים גדולים יכולים לעמוד.

וואת רמז להם ע"י שהחזיק בכסא הכבוד, וכי לכאורה לשם מה היה צריך להתחזק בכסא הכבוד, כי מי יעיז לעשות לו רע בשעה שהוא ממלא את תפקידו שהוטל עליו ע"י הקב"ה.

עוד ביארו, שהמלאכים ידעו את כל התורה לכל מקצועותיה, והבינו יפה שאמנם התורה היא מיועדת אך ורק לישראל, כדי שע"י יוכלו להודיך ולעדן את מדותיהם וכל מעשיהם, עד שיגיעו לשלמות הרצוי, כמאמרם ז"ל "וכי מה איכפת לו להקב"ה אם שחיטה מהצואר או מהעורף, אלא מצוות ניתנו לצרף את הבריות".

הם הביטו על האדם, כעל בעל חיים בדרגה גבוהה יותר משאר היצורים אשר בעולם, וגם בו משתוללים יצרים חשוכים הדוחפים אותו לעשות מעשים אשר לא יעשו, משום כך נחיצותה של התורה לאדם נראתה בעיניהם, כי התורה היא התבלין המתאים ביותר להחליש את הכחות הרעים שבאדם, וע"י אפשר להטות את כל המרץ והאנרגי שבאדם לאפיקים רצויים ומועילים. זו היתה השקפתם על האדם.

אבל כאשר הופתעו ע"י משרע"ה, כשפגשו אותו במקומות כאלה שהם מחוץ לתחום לכל הדרגות, ואשר הגיע אליהם רק ע"י כשרונותיו המזהירים וכוחותיו הרוחניים, מבלי להשתמש בתורה, אז שאלו מה לילוד אשר בינינו.

אם האדם השפל (לפי השקפתם) יש ביכולתו להרקייע שחקים, ולהגיע עד לכסא הכבוד, אם כן לשם מה לו התורה שכל דבריה מכוונים כנגד יצר הרע.

עליתו של משרע"ה מעליהם, הביאה אותם לשנות את השקפתם על האדם והסיקו את המסקנא, שאמנם האדם הוא נזר הבריאה וענק הרוח אשר מלא אהבה ויראה לעשות רצון הבורא יתב' – הוא עולה לקבל את התורה – החמדה הגנוזה.

וזה מוכיח שהתורה מקפלת בתוכה דברים נשגבים שהולמים גם את האדם, א"כ בודאי ובודאי שרצו גם הם להתפאר בכתר התורה. לכן תבעו מאת ה' תנה הודך על השמים, מה אנוש כי תזכרנו וכו', הכל ביחס של כבוד ושל דרך ארץ והערכה גדולה לאדם, ולא מתוך זלזול ח"ו בכבודו של האדם.

הקב"ה מצוה למשה להחזיר להם תשובה, על מנת להעמיד אותם על טעותם בהערכת טיבה ותפקידה של התורה וחיוניותה לאדם.

אז אמר משה, אין להתפלא כל כך על עליתו המסחררת של האדם, הבוקעת רקיעים אפי' שמגיעים לאחוז בכסא הכבוד, (זהו הטעם שאמר לו לאחוז בכסא הכבוד) כי הרי גדלים אתו יחד כל אותם יצרים שפלים החבויים בתוכו, וגם הם מתעופפים אתו כמו שאמרו חז"ל, כל הגדול מחברו יצרו גדול הימנו, ובכל יום ויום יצרו של אדם מתגבר עליו, ואם אין הקב"ה עוזרו אינו יכול לו.

א"כ התורה שהיא התבלין כנגד היצה"ר, חייבת להיות צמודה לאדם ללא שום הגבלה, ואינה תלויה בשום גורם, לא מצד המקום ולא מצד הזמן.

האדם הגדול שמגיע לכסא הכבוד, והאדם הקטן זקוקים לתורה, ובלעדיה יצרו מתגבר עליו, ואין יכולים להשתחרר ממנו.

זה הסוד הגדול שגלה משרע"ה למלאכי השרת ובוה נצח אותם, והודו לו להקב"ה שנא' ה' אדוננו מה אדיר שמך בכל הארץ.

ראיה לדבר זה אנו רואים אצל בלעם הרשע, שחז"ל אמרו: "ולא קם נביא עוד בישראל כמשה בישראל לא קם אבל באומות קם ומנו בלעם" אדם שעלה לדרגה גבוהה שזכה לנבואה ולהכרה גדולה ועמוקה בעולם הנצח, עם כל זה בזמן שנעמד בפני מבחן בהתנשאותו בנסיונות החיים, כל ההכרה שלו והגדלות שלו פרהה, ונסחף למעשים שפלים שהכתימו את שמו לדראון עולם, והוא מחוה סמל השחיתות והתיעוב בכל מקום – בלעם הרשע.

ושוב אנו מוצאים בדבריו של ריב"ז המסביר "מפני מה החמירה התורה בגנב יותר מבגזלן, שהגנב משלם דו"ה והגזלן משלם רק את הקרן לבר, הגזלן השוה את כבוד ה' לכבוד אדם והגנב עשה עין של מעלה אינה רואה", כלומר מענישים את הגנב מפני שאין אפי' את הדבר הקטן הזה, שישוה את כבודו של ה' לכבודו של בשר ודם.

מצד שני הוא בעצמו אמר לתלמידיו, בזמן שנכנסו לבקרו ברגעיו האחרונים, ואמרו לו ברכנו רבנו, אמר להם שתהא עליכם מורא שמים כמורא בשר ודם, אמרו לו עד כאן אמר להם הלואי, תדעו כשאדם עובר עבירה אומר שלא יראני אדם.

נמצא ברור שגם מהגנב וגם מתלמידיו של ריב"ז שעליהם נמנו ר' אלעזר בן ערך ור' יהושע בן חנניה, תובעים מהם פחד מה' כמו שמפחדים מבני אדם.

הוא הדבר אשר אמרנו, יכול להיות האדם מחויק בכסא הכבוד למעלה למעלה, והוא שוה לאדם השפל ביותר כמו הגנב, וזו הראיה שתורת משה שוה לכל נפש, ומחיבת כל אחד אחר בשווה, ונוהגת בכל מקום ובכל זמן, והיא בלבד יכולה לגאול את האדם מכבלי יצריו, ולהביאו לשלמות הטובה ביותר. (ועי"ע בפרשת נשא בשיחה – השנת התורה ע"י שימור מן החטא).

הווי זהיר במצווה קלה כבחמורה

רבי אומר, איזו היא דרך ישרה שיבור לו האדם, כל שהיא תפארת לעושיה ותפארת לו מן האדם. והווי זהיר במצווה קלה כבחמורה, שאין אתה יודע מתן שכרן של מצוות. (פרקי אבות פ"ב מ"א)

ויש להבין, למה התכוון התנא באומרו מצווה קלה, שאם הכוונה שקלה היא מעוטה בשכר, וחמורה, היינו מרובה בשכר, א"כ איך אמר שאין אתה יודע וכו', א"כ אין קלה ואין חמורה. וכי תימא דאה"נ קאמר שא"א יודע וכו', ואין קלה ואין חמורה, א"כ היאך

אמר מעיקרא במצווה קלה וכו', הכי חול"ל: הווי זהיר בכל המצוות, שאא"י איזו קלה ואיזו חמורה.

ואם הכוונה קלה – שקל לעשות אותה בלי צער ויגיעה, וחמורה היינו שבא על ידי טורח, איפכא חל"ל: הווי זהיר בחמורה כבקלה, שאא"י וכו', ויש על החמורה שכר הרבה, וכמאמר בן הא הא – לפום צערא אנרא. (אבות ה, כב)

וכי תימא באיפכא קאמר, שלא יאמר אדם למה לי לעסוק במצווה אשר אין בה טורח ויהיה בה שכר מועט, לא אעשה רק המצוות שע"י טורח ויהיה לו שכר הרבה, לז"א הווי זהיר גם בקלה, שאא"י כו', ויוכל להיות שגם על הקלה יש כ"כ שכר כמו על החמורה, א"כ סותר למאמר "לפום צערא אנרא".

גם יל"ד בלשון שאא"י, וחל"ל ששכר כל המצוות שווה. וכן יש לדקדק בכפל לשון מתן שכרן, דתיבת "מתן" מיותר, גם הוא תרתי דסתרי, דמתן משמע מתנה, ושכרן מורה ל' שכר שכיר.

וליישב העניין נראה להקדים ביאור המשנה (אבות א, ג): אל תהיו כעבדים המשמשין את הרב ע"מ לק"פ וכו', ויהי מורא שמים עליכם.

ודקדקו המפרשים, דלכאורה אין חיבור ושייכות להדדי, בין הא דמשתמשים לש"ש ולבין מה דבעי מורא שמים, וכן מצינו בקרא דסמך הני תרתי להדדי – אשרי איש ירא את ה' במצוותיו חפץ מאוד. ודרז"ל: במצוותיו ולא בשכר מצוותיו, ושם ג"כ קשה מה הסמיכות.

ויובן כל זה עם מ"ש ה"בינה לעיתים" ומהר"י מינץ בפ"י הפסוק: הנחמדים מזהב ומפז רב ומתוקים מדבש ונפת צופים, גם עבדך נזהר בהם בשמרם עקב רב".

ופי', כי יש ב' מינים ערבים בענייני עוה"ז: חמדה ותענוג. החמדה היא חמדת ממון רב ועושר וכלים יפים ודומיהם. ותענוג הוא מאכלי עריבות ומיני מטעמים ודומיהם.

ואמנם ב' דברים אלו הם ב' הפכים, כי מיני התענוגים אין התאוה להם רק בהיות האדם חסר מהם או שיש לו מעט, אבל בריבויים לא די שבטל התאוה אליהם, אדרבה, הוא קץ ומואס בהם. וכמש"ה: "דבש מצאת אכול דייך, פן תשבענו והקאתו".

אבל החמדה – כל עוד שיתרבה העושר, יתרבה יותר החמדה והתשוקה אליו, וכמשארו"ל: יש לו מנה מבקש מאתיים, יש לו ר' מבקש ת'. נמצא שבהיות האדם חסר ממון זה אין לו חמדה, ואם יהיה בתכלית הריבוי, יהיה התשוקה אליו בתכלית ההפלגה.

ואמנם התורה ומצוותיה ועבודת ה' כולה יש לה שתי המעלות גם יחד, כי עם שיש בה מתיקות גדולה יותר מכל מתיקות העוה"ז, כמאמרו"ל "יפה שעה אחת בתשובה ובמע"ט מכל חיי העוה"ז", ורוב המתיקות אשר בזה היה גורם ע"ד הטבע אשר בריבויים תבטל תשוקת האיש, אעפ"כ יש לה גם מעלת החמדה, שכל עוד שיוסיף האדם בתורה ועבודה תתרבה התשוקה יותר אליהם.

משא"כ בהיות האדם ריק מתורה ועבודה, אין לו תשוקה כלל, וכמאמרו"ל: אם שמוע בישן, תשמע בחדש, ואם לאו אל תשמע. וכן אמרו: אם בטלת מן התורה, יש לך בטלים הרבה כנגדך, ירצה שאם בטל האדם מן התורה, או מתמעט חשקו וגורם שיתבטל יותר.

וה"ש: "משפטי ה' אמת צדקו יחדו", ר"ל שיש להם ב' מיני מעלות אלו ביחד, כי הם נחמדים – שיש אליהם תשוקה יותר מזהב ומפז רב, שבהיותם בתכלית הריבוי יש תשוקה בהפלגה, ויש אל התורה יותר תשוקה עם היותה "ומתוקים מדבש". והיינו ב' המעלות יחד.

ועל זה אמר: גם עבדך נזהר בהם, ירצה, כי להיות בתורה ועבודה מתיקות נמרץ אשר לא יספר, יומשך שע"י גודל הרגשת המתיקות שירגיש העובד, תהיה בעבודה קצת חיסרון, והוא כי העבודה צריכה להיות שתהיה בלתי לה' לבדו, מצד יראת ה' שציווה עליה, וא"כ אילו לא היה כ"כ מתיקות בעצם העבודה, ממילא ודאי העובד לא יעבוד, רק מצד יראת ה', משא"כ כיוון שיש בה מתיקות ותענוג, לא תהיה העבודה כ"כ שתהיה לה' לבדו. לזאת צריך העובד להיזהר, שעם הרגשת המתיקות – אעפ"כ לא יעשה מעשה העבודה, רק ליראת ה' שציווה עליה.

לז"א שע"י שהם מתוקים מדבש, לכן גם עבדך נזהר בהם, ר"ל שצריך זהירות מאוד לבלתי צאת העבודה קצת מגדר לשמה, מאחר כי בשמרם, ר"ל בגוף שמירת המצוות ועבודת ה' יורגש עקב רב – ריבוי התענוג, לכן צריך לזהר זהירות הרבה. אלו דבריהם ז"ל בתום קצת.

ולזה אמר: אל תהיו כעבדים כו', שזה נמשך באם אין האדם מרגיש מתיקות בעבודה, ואינו עושה המורה ההוא, רק לקיבול פרם.

אלא הוו כעבדים כו', שיעשה המצווה במתיקות גדול, ולא יעשה כלל לתקות פרס, אך הווי זהיר שיהא מורא שמים עליכם, שעם גודל המתיקות צריך שתזהר, שאעפ"כ עיקר המעשה לא יהיה רק לצד יראת שמים.

ולו"א "אשרי איש ירא את ה'", שאינו עושה מעשה העבודה, רק מצד יראת שמים, למרות שבמצוותיו חפץ מאוד, שיש לו תשוקה נמרצת במצוותיו ולא בשכר מצוותיו, מצד הרגשת מתיקות ונועם כאמור.

יוצא מכללות דברינו שיש ב' מיני שכר: א. כי העובד בלי תענוג מקבל שכר מועט עבור פעולתו וטרחו, וזהו נקרא שכר לפום צערא אגרא. ב. והעובד בתענוג, לזה אין טורח ואין מגיע לו שכר, ונקרא שכרו מתנת חנם, ושכר זה מרובה כעניין הנותן, בעין יפה נותן.

ויש חילוק ביניהם, כי העובד בבחינה הראשונה – יותר טוב לו לעסוק תמיד במצוות חמורות אצלו אשר טורח מרובה יש בעשייתן. משא"כ מצוות שהן קלי המעשה, אשר אין בהן שום טורח יהיה השכר מועט.

אמנם העובד בבחינה ב', אשר כל עוד שיתרבה התענוג אצלו יתרבה שכרו, יותר טוב לעסוק תמיד במצוות שהן קלי המעשה, שיותר קל להרגיש את המתיקות שבהן, כיוון שאין בהן טורח.

ולכן לפי שא"א לו לאדם לעמוד על דעתו בבירור, להבחין באיזו הרגשה הוא עובד את ה' ומקיים את המצוות, וגם לא כל העיתים שווים, לכן צריך להתחזק ולעשות תמיד הן בקלות, הן בחמורות.

וזהו עניין המשנה "הווי זהיר במצווה קלה כבחמורה". אף אם ידמה לך שאתה עובד בבחינה הקטנה, מ"מ תיזהר גם בקלות וכן להיפך, לפי שא"א יודע, ר"ל א"א לדעת בבירור בכל העיתים באיזו בחינה אתה עובד, ואיזו בחינה מהשכר תקבל, אם "מתן", היינו מתנת חנם, אם "שכרן של מצוות". לכן תקיים תמיד כל מיני המצוות, והשי"ת ישיבנו לעבודתו, אמן סלה. (ע"פ "ערבי נחל")

הרואה סוטה בקילקולה

דבר אל בני זכו/ איש איש כי תשמה אשתו ומעלה בו מעל. (ה, יב)

יש לדקדק במה שאמרו חז"ל (סוטה ג ע"א): איש איש כי תשמה אשתו, מדוע כתב בשי"ן ולא בסמ"ך, אמר ריש לקיש אין אדם חוטא א"כ נכנסה בו רוח שטות.

וביאר המהר"ל (חדושי אגדות) שם וז"ל: פי' כי אצל השכל לא תמצא חטא, לכך אמרו אין אדם חוטא אלא א"כ נכנס בו רוח שטות ואז הוא חוטא, וכן שלמה קרא הרשע כסיל בכל ספר קהלת והבין זה. היינו שמה שמדבק את האדם בקב"ה, זה רק השכל, וברגע שמנתק את השכל מהקב"ה הוא שוטה. כי אין למעשיו שיקול דעת ויכול לעשות את העברות הכי חמורות.

ודייק שבספר קהלת, שלמה המלך קורא לרשע בשם כסיל, ולכאורה הרי יש הרבה רשעים חכמים ופקחים, אלא מה שעושה חטאים הוא רק מכיוון שהעשה כסיל, ולכן אמר ר"ל בלשון הווה, אין אדם עובר עברה בלשון הווה, ולא אמר אין אדם שעבר עבירה, דברגע שעשה את העברה, כוח התאוה מנתק אותו משכלו, מהדבקות עם הקב"ה.

כאריסטו שתפשוהו במעשה מנוגה (שאוכל ארנבת חיה) וכששאלוהו, השיב להם שכשעשה את העבירה לא היה אריסטו.

עוד הקשו המפרשים, שהנה כתוב: למה נסמכה פרשת סוטה לפרשת תרומות ומעשרות, שכל מי שמזלזל בתורה ובמצוות, סופו שיודקק לכהן בשביל פרשת סוטה.

והקשו המפרשים, שלכאורה הקב"ה מעניש את האדם בעונש שתלוי בבחירה של האדם, שהרי מעשה הסוטה נובע מחוסר יראת שמים, והרי הכל בידי שמים חוץ מיראת שמים, והרי האישה בכוחה לבחור אחרת. אם כן כאן כאילו הקב"ה נוטל את הבחירה מהאישה והופכה לסוטה.

ועוד, שאם אדם חוטא רק כשנכנסת בו רוח שטות, אם כן זוהי סיבה שיקלו בעונש של האישה.

אלא הביאור הוא, שכשהקב"ה מעניש את הבעל שמעכב את המעשרות שמגיעים לכהן, הוא מעניש אותה שתהיה לחוצה בעניין הבחירה.

כמעשה המובא בתענית (כה ע"ב): מעשה ברבי אליעזר שירד לפני התיבה ואמר עשרים וארבע ברכות ולא נענה, ירד רבי עקיבא אחריו ואמר אבינו מלכנו אין לנו מלך אלא אתה, אבינו מלכנו למענך רחם עלינו וירדו גשמים. הווי מרנני רבנן יצתה בת קול ואמרה: לא מפני שזה גדול מזה, אלא שזה מעביר על מדותיו, וזה אינו מעביר על מדותיו.

כלומר רבי עקיבא נענה שמעביר על מדותיו, שהלך נגד טבעו, שהיה צריך להיות עם הארץ, ובגיל ארבעים הפך את עצמו לרבי עקיבא, ולכן תפילתו נענתה. משא"כ רבי אליעזר, שהיה בנם של צדיקים, אי זו גדלות כל כך שהוא צדיק. דהיינו, שמי שהניסיון שלו יותר גדול, גדול הוא במעלה. אם כן, גם כאן הקב"ה מביא אותה לידי ניסיון, שמכנים בה רוח שטות, אבל הבחירה נשארת אותה בחירה. אבל הניסיון יותר קשה, שצריכה להילחם יותר חזק נגד הפיתוי.

דוגמא לדבר מצינו לנבי מצער יתום: (שמות כב, כא – כג) "כל אלמנה ויתום לא תענון. אם ענה תענה אתו כי אם צעק יצעק אלי שמע אשמע צעקתו. וחרה אפי והרגתי אתכם בחרב והיו נשיכם אלמנות ובניכם יתמים."

ובמסכת בבא מציעא (לח ע"ב) נאמר, מיתבי רבי אליעזר אומר ממשמע שנאמר וחרה אפי והרגתי אתכם יודע אני שגשותיהם אלמנות ובניהם יתומים אלא מה תלמוד לומר והיו נשיכם וגו' מלמד שגשותיהם מבקשות לינשא ואין מניחין אותן ובניהן רוצים לירד לנכסי אביהן ואין מניחין אותן.

הביאור הוא, שהקב"ה ייצור מצב כזה שתישאר אלמנה כל החיים, והילדים לא ייקחו ירושה, כי האבא יהיה נעדר, ושמא הוא חי. דהיינו שהאין הקב"ה מעניש דווקא שימות בשביל שתהיה אלמנה. ולכן הקב"ה מביא את העונש על הדבר הכי קרוב אליו, וזו האישה, שלא יהיה ניסיון יותר קשה, וזה מחמת גרימת הצער לכהן.

